

Kutatóink külföldön

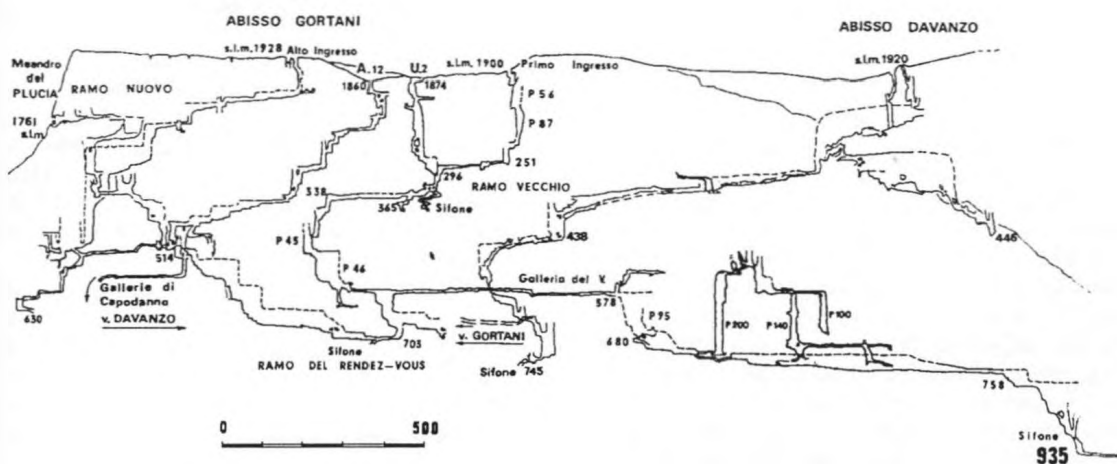

MAGYAR SIKER OLASZORSZÁGBAN Egy kürtőmászás története

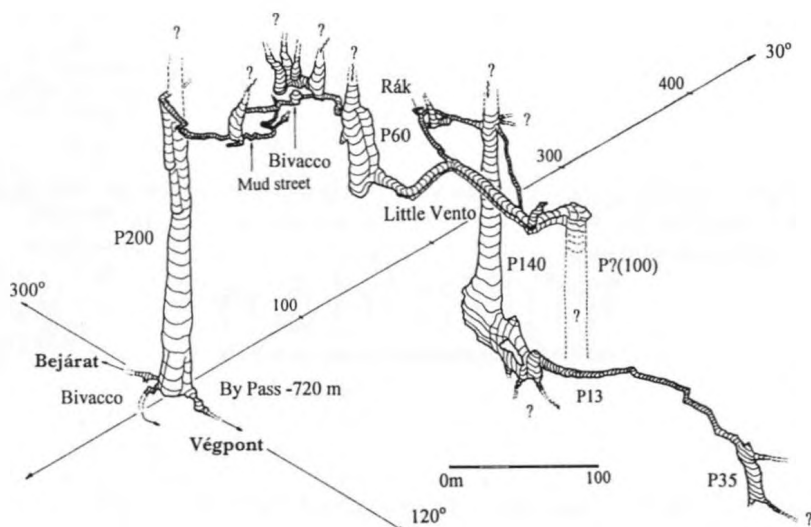
Olaszország ÉK-i csücskében húzódik az osztrák–szlovén határ közelében a Júliai-Alpok, 2000 m fölé magasodó csúcsokkal (legmagasabb pontja: a Triglav 2863 m). A Ny-i részeit triász korú jól karsztosodó dachsteini mészkő építi fel. Az 1800–2000 m magasságban elhelyezkedő Canin-plató legnagyobb barlangrendszere a Michele Gortani–Davanzó, más néven a Col delle Erbe rendszer („a Füves domb barlangrendszere”).

A trieszti barlangkutatók a Commissione Grotte Boegan klub közreműködésével 1965-ben tarták fel és háromévi kutatás után 1968-ban érték el a végponti szifont –892 m mélységben.

1970-ben +28 m-el magasabban a felszínről kiindulva egy új bejáratot találtak, ez által a barlang mélysége –920 m-re módosult és a feltárt hossza akkor 8325 m lett.

*Complesso del Col delle Erbe (a „Füves domb barlangrendszere”)
Canin-plató — Udine*

Michele Gortani barlangrendszer — új ág 1997, hosszúsága: 1400 m
Rajz: NYERGES A.

1985-ben a közelben húzódó Davanzo-barlanggal sikerült összeköttetést találni és így a két barlang alkotta rendszer meghaladta a 13 km-es hosszúságot.

1986-ban a végponti szifon bűvármerülése alkalmával 200 m-t beúszva további -14 m-rel növelték a mélységét, mellyel elérte a -934 m-t.

Első túránkat a Gortaniba 1993 februárjában tabányai barátainkkal szerveztük. Az egyhetes téli túrán 6 fő -600 m-es mélységig jutott le. Számos tapasztalatot szereztünk és elhatároztuk, hogy a következő évben visszatérünk.

1994-ben 19 fős expedícióval a végponti szifon elérése volt a fő cél. A túra során 15 fő jutott le a -920 m mély végpontra. A hátra lévő időnket kutatással töltöttük és a Galleria del Vento végén -578 m-es szinten egy szűz kürtőt +35 m magasságig kímásztunk. A kürtő sötétségbe vesző járatai egyértelművé tették számunkra, hogy február nem múlhat el Gortani nélkül.

1995-ben az elkezdett kürtő folytatásának reményében a 15 fős csapat akkumulátoros fűróval felfegyverkezve vágott neki a -578 m-ről kiinduló kürtő folytatásának. +25 m további mászás, majd 115 m hosszú meander, a végén szifonnal (-518 m-en). A felmérés alapján valószínűsíthető az összefüggés a felette húzódó Vianelo nevű barlangrendszerrel.

Őszintén szólva, többre számítottunk, de nem keseredtünk el. A barlang mélyebb részein -720 m-en a By-Pass-nál magasodik egy hatalmas 25×10 m átmérőjű kürtő, ezt szemeltük ki a következő feladatnak. Elhatároztuk, hogy kímásztuk.

Nem mindennapi elhatározásunkat a következő elgondolással támasztottuk alá: a Michele Gortani barlang jelentős mélysége mellett nagy kiterjedésű horizontális járatokkal rendelkezik a -450-600 m közötti szinteken. A főjárat a 600-as szintről a P 90-es aknán keresztül leereszkedik egy alsó aktív szintre, ahol a By-Pass kürtő sötétje az ismeretlent rejti.

Ez a terület a felszíni térképet szemlélve — a szövevényes rendszerben — egy fehér foltot képezett, amelynek kutatását megnehezítették az olaszok számára is a nehéz terepviszonyok. Ez a kürtő reményt nyújtott arra, hogy kímászásával visszajusunk a 120 m-el magasabban húzódó vízszintes rendszer folytatásába.

Itt a kezdetben klasszikus mászást +30 m után folyamatos nittelés váltotta fel. Az akna teljesen tagolatlan volt és a kőzet homogén jellege miatt csak ún. modern technikával tudtunk felfelé haladni. A kürtő egyetlen függőleges falat alkotott. Ekkor +60 m magasságig jutottunk fel. Halogén lámpáink fénye elveszett a végtelennek tűnő folytatásban, ami egyeseket sokkolt, másokat még inkább feltűzelt.

1996-ban visszatértünk és motorosfűró valamint alumínium mászó-állvány segítségével folytattuk a mászást. Sehol egy párkány, sehol egy kiszögellés, a kürtő csak megy felfelé. +115 m magasan úgy 25 m-rel feljebb már sejteni véltük az oldalról becsatlakozó meandert, de időnk lejárt és haza kellett térni. Újabb 1 év várakozás...

1997 február újra a By-Pass kürtőjében +115 m magasságban, új reményekkel. Húsz méter nehéz

oldaltraverz törős kőzeten a kürtő túloldalára és végre +120 m magasan megvan az első párkány. A meander valóban felettünk, de a bejutás még mindig várat magára. Újabb 25 m mászás, +145 m-en újabb 3×1 m-es párkány. Végre elérjük az áhított meandert, amelynek bevágása a kürtőben tovább tör felfelé és a teteje még mindig nem látszik. Ez azért túlzás, de időközben megérkezik Oszi egyenesen Amerikából, ahol Yosemite-ben „készült” erre a mászásra. A finisben alig +8 m-t mászik, és lámpája fénye áttöri a végtelennek tűnő sötétséget. A magasban felsejlik a meander teteje. újabb +35 m nitelés, majd az utolsó +15 m szabadon és +200 m magasan végre elérjük a régen várt meandert, amely csodák-csodája ember által járható. A kürtő utolsó +80 m-es szakaszát a jól bevált új technikával és az elmúlt évek tapasztalatainak felhasználásával 3×5 órás akcióval sikerült kimászni.

1997. II. 18-án kedden este mi vagyunk a legboldogabb magyarok Olaszország északi részén. Az új rész bejárása és térképezése után az eredmény: 600 m felmért szakasz, + a 200 m-nyi kürtő, valamint kb. 400–500 m-re becsült felmért járatok. Leírásokban és beszámolóknak többször olvastam hitetlenkedve — és bevallom, kissé irigyen — a következőket: „felszerelés és idő hiányában visszafordultak”. Pontosan ezt kellett átélnünk. Ott álltunk

az ismeretlen akna szélén az összes — több száz méter — kötélünkkel a hátunk mögötti beépített szakaszokban. Az akna mélységét csak becsülni tudtuk a ledobott kő zuhanásából, amely 5, ill. 6 másodperces némaság után ért az aljára. 100 és 160 m-nél is mélyebb akna széléről fordultunk vissza, hogy hóolvadás után folytassuk a feltárásukat.

Júliusban reményeinket — az új akna bejárását — elmosta egy hatalmas felhőszakadás, amelyet a barlang mélyén szerencsésen átvészeltünk.

Öt héttel később, augusztus végén trieszti barátainkkal sikerült lejutni a korábban 160 m mélynek becsült 25 méter átmérőjű hatalmas akna, amely végül is „csak 140 m” volt. A dermesztő huzatot követve 140 m-nyi csőjáraton keresztül egy 35 m-es akna jutottunk. Ennek az aljáról fordultunk vissza a másnapi folytatás reményében. Sajnos az időjárás megint nem kedvezett és a tartós esőzés végén, két napi kényszerbivak után visszatértünk a felszínre.

Úgy tűnik a 97-es expedíció beváltotta reményeinket és sikerült feljutnunk a –500 m-es szintre, ahol vízszintes járatok húzódnak, függőleges aknákkal tagolva.

Reméljük, hogy a folytatás méltó lesz a kezdethez és megerősíti elképzelésünket a nagy kiterjedésű vízszintes járatok létezéséről és a felszíni térképről eltűnik a fehér folt.

Börcsök Péter–Nyerges Attila

LUKINA JAMA EXPEDÍCIÓ (1997. 07. 26.–08. 10.)

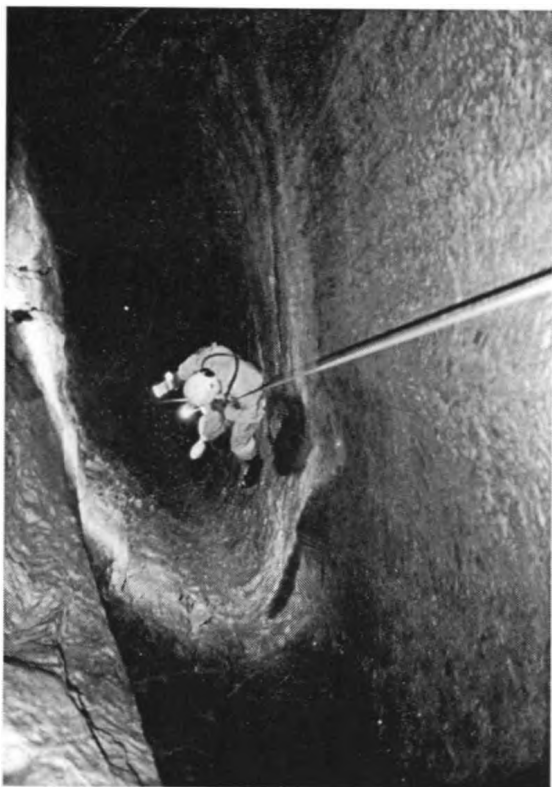
A Hajducki Kukovi Nemzeti Park karszterületének kutatástörténete

A Velebit-hegység északi részén 1990-ig, a pozsonyi Comenius Egyetem barlangász csoportjának első expedíciójáig a legnagyobb bejárt barlangi mélység 120 m volt. Valamennyi ismert akna kis mélységben jégdugóval zárult. A kilencvenes évek elejétől a jégkitöltések olvadásnak indultak, és sorban nyílnak meg az ismeretlen barlangok. Az első expedíció feltárása a Punoleda Jama (–157 m) volt.

A másodikon, 1992-ben az általuk Manuál-nak elnevezett barlangban 240 m mélységig sikerült leereszkedni, de a szeptember-októberi monszun időjárás megakadályozta a továbbjutást.

1993-ban visszatérve 7 nap alatt, 59 fő közreműködésével (az SS–HGD Zagreb, a SOZ és a SOV-Zagreb csoportok tagjai) 9-en akadálytalanul lejutottak –1355 m-ig, és a barlang egy Luka nevű barlangász fiúról, aki barlangkeresés során taposóaknára lépett és életét vesztette a Lukina Jama nevet kapta. Ebben az évben tárták fel a 432 m mély Ledenica-barlangot is.

Az 1994-es, tízfős szlovák expedíció feltárta a Manuál II. bejáratot, melyet jégomlásai veszélyessége miatt csak egyetlen alkalommal jártak be, így a rendszer teljes mélysége 1392 m-re növekedett. Ez évben egy 136 fős, zágrábi és karlovaci csoportok tagjaiból valamint tudósokból álló horvát expedíció elvégezte a barlang teljes vizsgálatát, és átkutatta a szifonjáratokat.

Lukina Jama, 228 m-es akna

A térségben 1996-ban újabb nagy eredmény született, szlovákok feltárták az 1000 m mély Slovacka Jama-t.

1994 után a horvát csoportok kutató tevékenysége is egyre nagyobb lendületet vett. Éppen túránk utolsó napján hozták a hírt, hogy 570 m mélységig ereszkedtek egy addig ismeretlen egybefüggő aknában, és kötélt hiányában kellett visszafordulniuk. Az aknát végig nagytömegű jég tölti ki, további mélysége még ismeretlen. Könnyen lehet, hogy felülmúl minden eddig ismert egybefüggő barlangi aknát.

A Lukina Jama leírása

A Lukina Jama két bejárata a horvátországi Velebit-hegység északi részén, a Hajducki Kukovi Nemzeti Park területén, 1438 valamint 1475 m tszf. magasságban nyílik, az Adriai-tengertől légvonalban mindössze 6 km távolságban. Autóval Otocac város felől, Krasno Polje falun keresztül, a Zavizan-i turistaház felé vezető földúton kb. 30 km-t kell megtenni egy

esővízgyűjtő ciszternáig, amely a terület egyetlen ivóvízforrása. Ettől a táborhelytől 30–40 perc gyaloglással, kb. 170 m szintkülönbség leküzdésével érhető el a barlang, amely szürkésfekete triász mészkőben keletkezett, mélysége 1392 m, vízszintes kiterjedése alig haladja meg a 300 m-t.

A hegység valamennyi barlangja aknabarlang, és a felszíntől néhány száz méter mélységig rendkívül eljegesedett. A Lukina Jama hőmérséklete –350 m-ig 0–0,2 °C, –750 m-en 2,0 °C, –950 m-en 2,8 °C, a végponton 4,0 °C.

350 m mélységig mindkét levezető aknarendszer végig jeges. Ennek legjellemzőbb formái a hasadékok alján vegyes méretű omladékköveket rejtő hólejtők, az akár több méter vastagságú jégfolyások, „megfagyott vízesések” párkányokkal, hatalmas függő és álló jégcsapokkal tarkítva, a keresztülívelő hóhidak és a falakat körben bevonó 10 cm-nél vékonyabb teljesen átlátszó jég réteg, amely mögött „vitrinben” látszik a barlang. Ezek a formák évről évre változnak és a túlhízott jégcsapok vagy a jégen megcsúszó hólejtők hatalmas robajjal 550, vagy akár 750 m mélységig zuhannak

A Whiskey Dvorana párkányán még van egy félautónyi gondosan kikötözött jégtömb, az ezt követő 228 m-es akna azonban már jégmentes. Ebben csatlakozik össze a két bejárati ág. –550 m-től –650-ig kis aknák lépcsőzetes sorozata vezet, majd egy 100 m-es akna alján, –750 m-nél egy kissé kényelmetlen, kavicsos talajú bivakhely található, némi vízcseppegéssel. Igazán komfortos tábor –950 m-en, egy hatalmas, csaknem 100 m átmérőjű 20–30 magas teremben lehet kialakítani. Innen egy rövid meander vezet a végpontig tartó, meglehetősen vizes aknasorba. A –1200 m-nél becsatlakozó patakos ág alatt a járat már végig aktív vízvezető. A barlang legalacsonyabb szakasza a karsztvízszinten helyezkedik el, a tenger szintje felett 83 m magasan. A szifon vízszintes hasadékjáratában eddig kb. 70 m-t sikerült előreúszni.

A BEAC expedíciója

A BEAC Barlangkutató Csoport 1996 őszén tervezte el, hogy nyári expedíciójának célja a Lukina Jama lesz. 1997 kora tavaszán vettük fel a kapcsolatot a zágrábi barlangkutatókkal, akik vállalták az engedélyezési eljárás hatóságokkal történő lefolytatását. Az egyeztetést e-mail-en keresztül Gulyás Ágnes végezte, és lassan kezd-

tek körvonalazódni a sikeres lebonyolítás feltételei. Azt hamar megtudtuk, hogy a hegység többi jelentős barlangja aknaveszély miatt nem megközelíthető. A zágrábi szervezők 650 német márkát kértek szolgálataikért, de ez megkerülhetetlen volt, hiszen sem barlangi, sem felszíni térképet nem küldtek, 100 km-es pontossággal sem tudtuk merre lehet a barlang, ez csak Zágrábban derült ki, amikor fedélzetre vettük összekötő emberünket, Darko Stefanac-ot.

E közben meghívtuk a túrára az FTSK a MAFC és a Papp Ferenc csoportok tagjait és több egyéni barlangászt. Összeállítottuk a speciálisan erre a célra szükséges felszerelést (hágóvasak, jégcsákányok, jégcsavarok, 140 db karabiner, 140 db nittfül 1000 m 10 mm-es és 600 m 9 mm-es kötél, benzinmotoros fúrógép, 60–60 db kézi és gépi nitt stb.). Az engedélynek szigorú feltétele volt, hogy rendelkezünk barlangi mentésre vonatkozó biztosítással. Ilyen sem Magyarországon, sem Horvátországban nem köthető, így tagságunkat kértük a Bécsi és Alsó-Ausztriai Barlangkutató Szövetségbe, amely tagsághoz az egész világra kiterjedő mentési biztosítás járul. Ennek lebonyolítója Márkus István és Romhányi Orsolya volt. Az indulás előtti héten izzottak a telefonvonalak Graz és Budapest között, erőltettük, hogy soron kívül állítsák ki számunkra a tagságról szóló igazolást. Ezt csütörtökön végre megkaptuk, elküldtük a horvát hatóságoknak, és dicséretes módon gyorsított eljárásban pénteken, faxon megérkezett a Nemzeti Park területén való táborozásra és barlanglátogatásra szóló engedély. Sikerünket nagyra értékeltük, hiszen tudtuk hogy a feltárókon kívül külföldi csoport még nem kapott engedélyt, pedig nagyon próbálkoztak. Kint tudtuk meg, hogy erre az évre a horvátoknak sincs engedélye, idén egyedül mi mehetünk a barlangba.

1997. július 26-án, szombaton este érkezett az expedíció első csoportja a Lukina Jama táborok szokásos helyszínére, ahol a terület egyetlen ivóvízforrása, egy esővízgyűjtő ciszterna köré települtünk. A következő nap a felszerelések összeállításával és a barlang bejáratához történő szállításával telt el.

28-án indult az első beszerelő csapat, hogy terveink szerint 350 m mélységig, a jeges szakasz végéig elhelyezze a köteleket. A csapat munkája részben az új nittek fúrása volt a jéggel beborítottak helyett, de főleg a veszélytelenítés. Hatalmas jégcsapokat kellett leverni, hosszú hólejtőket teljesen letisztítani. A nap végére –150 m-ig jutottak. Másnap friss erőkkel folytatódott a jéggel való küzdelem, ezúttal –280 m-ig. Végül a harmadnapos csapat vezetője hat órás „takarító” munka után beereszkedhetett a Whiskey Dvorana alatti 228 m-es jégmentes aknába.

31-én egész napos esőzés volt, bennünk meg a bizonytalanság, hogy az amúgy is életveszélyes jég milyen állapotba kerül tőle.

Augusztus 1-én megérkezett a második csoport, s velük együttesen kialakult a lebonyolítás további terve.

3-án egy csapat beszerelt –350-től –650 m-ig. 4-én elindult egy beszerelő és egy telefonvonal kiépítő csapat –950 m-ig, a bivakig. 5-én indult utánuk egy harmadik csapat. 6-án mindhárom csapat lejutott a végpontra és vissza a bivakba, beszereléssel-kiszerezéssel. 7-én valamennyien kimásztak a felszínre, a harmadik csapat –650 m-ig kiszerezelt. 8-án a kötelek egy utolsó, 12 órás akcióval –650 m-től a felszínig ki lettek szerelve.

A bivak és a felszín közt állandó telefonösszeköttetést tartottunk fenn, az időjárás romlása vagy más okok miatt a túrákat megszakítani nem kellett.

Az expedíció résztvevői: *Boldog Tamás, Császár Csaba, Deák Szabolcs, Elekes Balázs, Egri Csaba, Gólya Barbara, Gulyás Ágnes, Hlavács György, Hlavács Judit, Huber Kilián, Karagyéna Ildikó, Kovács Ferenc, Köblös Csaba, Ligeti Márton, Máltesics Gábor, Németh Tamás, Nyerges Attila, Pereszlényi Dalma, Romhányi Orsolya, Sass Lajos, Simon Erzsébet, Susztek Andrea, Szabó Kálmán, Szabó Lénárd, Szekeres Tibor, Szemerédi Ferenc, Szikszai Gábor, Szikszai László, Vajdics Andrea, Zengő Beáta, Zsolyomi Zsolt.*

Elekes Balázs